

BOŽIE SLOVO AKO MOC A VÝZVA

Štefan ŠROBÁR¹

ABSTRACT

God's Word – Power and Challenge. For an Israelite, every word is filled with certain energy, creative power, so it can intervene into the sequence of events. The Bible most of all witnesses that the word was a tool or power, through which the world was created and is still recreated and maintained. In addition to this creative word, we can read in the Bible about the God's word preached to prophets. There is also another use of the term "God's word" in the New Testament, when the news of Apostles' is mentioned. But we can also read something else, more ceremonial about the God's word in the Bible. In the prologue to the Gospel from John we learn that the eternal God's son, the Word has become flesh, it means that it has become a man and made his dwelling among us and with us in the world as a part of our world, our reality. This is the key message of the Bible; it is the core of what the Bible means by the God's word. The embodied God's word is Jesus Christ, our Lord. The Bible itself is not the God's word, however, it becomes the God's word, when the God in the Holy Spirit speaks through it or keeps quiet. In fact, it is not the teaching "about the Bible", rather the teaching about the God speaking to Biblical witnesses and the God, who wants to speak to us through their testimony. Through their testimony, but it is always the God himself. The Bible speaks about events that the God says at a given place, but always on Earth to a man. The word comes to people in the fullness of their existence, it comes as an event. Just as the act of the God is the act of salvation and makes history, the God's word is also the word of salvation.

KEYWORDS: word, power, news, Word embodied, salvation

VÝZNAM SLOVA

Ak si máme vysvetliť aký základ a aký zmysel má výrok, že Písmo sväté je *slovom Božím* musíme najprv zistiť čo o slove Božom hovorí *Písmo samo*, v akom význame užíva tento výraz Biblia. [1] Miesto, ktoré *slovo* zaujíma vo vzťahoch medzi Bohom a svetom, Bohom a človekom a medzi ľuďmi samostatnými je tak významné, že zaberá celú oblasť *zjavenia*. Slovo sa netýka len toho, alebo onoho hľadiska Božieho diela, nevyjadruje len jeho prvky rozumové, zdeliteľné a postihnuteľné, ale je základnou *formou Božích zásahov* vo svete. Skrze svoje Slovo *stvoril* Boh nebo a zem (Gn 1), vo svojom Slove sa *zjavuje* ľuďom (Jn 1) a *zvestovaním* jeho Slova sa naplňajú a rozvíjajú dejiny cirkvi (Sk 4,29.31). Mimo slova nemožno očakávať inú formu zjavenia, napríklad intuitívnejšiu, bezprostrednejšie vnímateľnú. Ani *Duch svätý* nevytvára nič nové, *len osvetľuje* Slovo a umožňuje jeho *počutie a zvestovanie* (Jn 14,26). Nemožno podstatne rozlišovať čo je v Starom zákone a Novom zákone *slovom*, totiž artikulovaným výrokom a medzi *činom*. Historický úkon, *zázrak*, *znamenanie*, prejavy kráľovstva, všetky tieto skutočnosti sú výrečné aj keď nevyslovené. „*Celé dejiny spásy, ako o nich svedčí Písmo, sú Slovom, ktoré Boh adresuje svetu.*“ [2] Pre Izraelitu je každé slovo naplnené určitou *energiou*, *tvorivou silou*, takže je schopné zasahovať do behu uda-

---

¹ Mgr. Ing. Štefan Šrobár, CSc., Laurinská 12, 811 01 Bratislava, email: stefan.srobar@gmail.com

lostí. Preto je možné množné číslo slova *debárim* preložiť v zmysle *udalosti, dejiny* (Gn 15,1; 22,1). Keď je ľudské slovo naplnené energiou platí to tým viac o slove Božom. [3]

BIBLICKÝ POJEM SLOVO

Na jednej strane nemožno biblický pojem slova *intelektualizovať*, na druhej strane ho nemožno ani obmedzovať na jednoduché *slovné vyjadrenie*. Veľkým pokušením je prevedenie biblického chápania slova na *filozofický pojem* na rozumové vyjadrenie večnej pravdy, ako to je u slova „*logos*“ a miešať biblickú perspektívu s perspektívou *gréckeho myslenia*. Do biblického jazyku boli síce zavedené cudzie výrazy, ale bolo to preto, aby bol do nich vnesený *nový, celkom originálny obsah*. Zatiaľčo alexandrijským filozofom *logos* pripomínal rozum, nadčasový poriadok, vpisujúci sa do večného behu vecí, Biblia spájala *slovo* s jedinečným *historickým javom*. Slovo sa stávalo priamou a osobnou *výzvou Boha* k človeku, sprostredkujúcou *skutočnosťou* nielen nástrojom zdelenia rozumovej pravdy. Z tohto hľadiska je významné, že pre Bibliu je Slovo niečo, čo možno *zvestovať*, čo je témou kázania (Sk 8,4; 2 Tim 4,2). Slovo neodkazuje k nejakej skutočnosti tým, že by bolo len jej rozumovým vyjadrením. Je *samotnou skutočnosťou*. Je *udalosťou*. Je to *čin*, nie rozumové vysvetlenie. Je zřejmé, že skutočnosť Slova nie je vyčerpaná jej verbálnym vyjadrením. Zásluha reformovanej teológie spočíva v znovuobjavení nepopierateľne centrálného významu Božieho Slova. „*Zjavenie je predovšetkým udalosť a táto udalosť vo svojej plnosti je Slovo. Božie Slovo je viac než Božie prehovorenie. Je to Boží čin, lebo Boh koná skrze svoje Slovo a hovorí svojim konaním.*“ [4] Pohaniam sa búria proti mlčiacemu Osudu. V Biblii ide o to, čo Boh vtedy a vtedy, tam a tam, ale vždy na tejto zemi a k človeku hovoril. Slovo prichádza *k ľudom* v ich *plnej existencii*, prichádza ako *udalosť* (Iz 9,7). Tak ako Boží čin je činom spásy a tvorí dejiny, tak je Božie slovo *slovom spásy*. Tak ako poznanie Boha v Izraeli vychádzalo z činu vyvolenia a vracalo sa ku stvoreniu ako činu, tak bude aj poznanie slova zjavenia Božieho výroku *dôsledne* vzťahnuté až k slovu stvorenia. Boh hovoril k človeku, k Abrahámovi, prorokom a to prinieslo *spásu*, otvorilo kráľovstvo pokoja, spečatilo zmysel vyvoleného života a preto *odtiaľ* musí prorocký duch pochopiť stvorenie ako vzišlé z toho istého pôvodu, zo *Slova*. Boh povedal: „*Si môj,*“ a preto viem, že tiež povedal: „*Bud' svetlo.*“ Slovo je *vyslovené slovo*, hlas smerujúci k tomu, kto je *oslovený*. Preto sa tak často v celom Písme objavuje *datív* a to zvlášť v súvislostiach so Slovom. Pád, ktorý vyjadruje darovanie, zdieľanie, hľadanie *spoločenstva* a ktoré sa na ľudskej strane zrkadlí ako vďaka, odovzdanie, túžobná snaha. Bytie stvorenia netkvie v ňom samom, ale *vo vzťahu* k tomu, ktorý ho svojím *Slovom* stvoril a udržuje. Toto tvorivé slovo je kontinuum, *dianie*, ktoré pokračuje, nesie nás, zahrňuje nás, berie so sebou do nepopísateľnej budúcnosti a to aj keď to nepoznávame, alebo nemôžeme uznať. Čo človeka robí človekom nie je to, že je rozumom obdarovanou bytosťou, ale to, že *má slovo*. Človek hovorí, pretože je *oslovený*. *Odpovedá*, *vzýva* Boha. [5]

VÝZVA SA DEJE SLOVOM

Stvoriteľská výzva sa deje *Slovom*. Toto Slovo (DABAR) nie je nejaký princíp, samostatne fungujúca a konajúca veličina sprostredkovateľského charakteru v zmysle mýtickom, gnosticom či filozofickom. DABAR je oslovenie-dianie-konanie-skutkovanie. S tvoriacou Pravdou sa stretávam tak, že ma zastaví, vyzýva tým, že ma Pravda *osloví*. Skôr by sme mali povedať „*rozbehne ma výzva*“. *Oslovenie Výzvou* sa deje tak, že som odhalený vo svojej *anonymite*, že si uvedomím, že som len „*anonym*“, človek *bez mena*, bez vlasti, bez domova. Oslovenie ma

teda vytrháva z bezmennosti, z bezdomovia. Stará vlasť sa mi ukáže ako cudzina. Vlasť sa mi otvára „vpredu“ v budúcnosti. To je zmysel Abrahámových príbehov. *Oslovenie* ma vytrháva z pasivity, v ktorej sa nachádzam, v status quo, ktorého charakterom je *Nihil*. *Oslovenie* ma odhaľuje ako beznádejne *súkromnú bytosť*, izolovanú od iných ľudí aj od všetkého mimoludského stvorenia a orientuje ma na *Budúcnosť*. Oslovený stávam sa kvasom v ceste svojho okolia (porov. Mt 13,33). [6] V Abrahámových príbehoch je výzva: *vyjdi* (hebr. *jása*), opusti to vlastné, rodné, prirodzené, jednoducho *dané*. *Chod'* (hebr. *halách*) *inde*. Neviaž sa ani na „hviezdne nebo nad tebou“ ani na nábožensko-kultové cítenie svojho srdca. Aj keby „nebo nad tebou“ bolo plné hviezd žiarivých a tajomných, aj keby si bol opletený magickými pavučinami astrologických výpočtov, vydaj sa na cestu *mimo* svoj dom, rodisko, kultový a náboženský priestor. *Tvoja vlasť je inde*. To je to *budúce*, o ktorom si možno doteraz ani nepočul. Riad' sa len oným *vajjomer jhvh* = povedal Pán *Hlas*, nie *zrak*. Nie videnie, ale predvídanie, pred-vedenie, istotné tušenie Budúceho (Hebr. 11). Nie veštenie, opieranie sa o evidovateľné znamenia, ale *viera*, orientácia na Pravdu, nie na to čo je, ale na to, čo *bude*, na to, čo sa *stáva*, čo prichádza k nám a pozýva nás tam a do toho, čo ešte nevidíme, ba čo *ešte nie sme* (porov. Ž 113,2). Milovaní, teraz sme Božie deti a *ešte sa neukázalo čím budeme*. [7] Biblické príbehy sa javia biblistom ako *živé organizmy*. Vernosť tomu, ako to „v skutočnosti bolo“ (*historica veritas*) ustúpila *aktuálnej potrebe* spoločenstva Božieho ľudu. Týka sa to zvlášť judských komunít v dobe exilnej a poexilnej. Vždy znovu sa presadil nový nárok Boží na *slobodnú poslušnosť* Božieho ľudu. Charakter biblických príbehov a správ, ich *dynamickosť*, otvorenosť a „pozitívna expanzivita“, schopnosť *absorbovať* nové udalosti a integrovať skúsenosti predtým neznáme (skúsenosti s Bohom i so svetom) nepripúšťa také ponímanie kanonizácie biblických textov, ktoré by znamenalo „posledné slovo“. Z organickej zvesti by sa tak stal anorganický monument, pamätník histórie. Nie je naše zvestovanie a načúvanie príliš *statické*, pasívne a servilné? Reformačnú zásadu neprijímať *bez vlastnej zodpovednej úvahy* svojej viery všetko čo sa nám k vereniu predkladá by sme mali aplikovať aj na Písmo. Prečo *nekonfrontujeme* biblické príbehy so skutočnosťami, ktoré sme prežili a ktoré sme práve pod tlakom *živej* biblickej zvesti získali? Prečo nepodstupujeme jakubovský noetický (myšlienkový) zápas s *biblickým posolstvom*? Prečo nekladíme biblickým postulátom *existenciálne jóbovské otázky*? Žiadny zvestný text nie je hermeticky uzavretý, nepreniknuteľný. Každá dielčia biblická tradícia *implikuje* „voľný priestor“ ku svojmu *dotváraniu a pretváraniu*. Biblické zvesti napozývajú k mechanickému prijímaniu, ale k triezvemu a odvážnemu *dialógu s niekdajšími svedkami*. [8]

SLOVO AKO MOC A POZNANIE

Tvorivé slovo

Predovšetkým nám Biblia svedčí, že slovo bolo *nástrojom* či *mocou*, skrze ktorú bol svet stvorený a je stále znovu *tvorený a udržiavaný*. Na prvej stránke Biblie sa hovorí, že keď na počiatku stvoril Boh nebo a zem, dialo sa to tak, že *povedal* Boh: *Buď svetlo*. Boh tiež *povedal*: *Buď obloha uprostred vôd*; Boh tiež *povedal*: *zhromaždite sa vody* (...), potom Boh *povedal*: *Vydaj zem, trávu a byliny*, (...) atď. Boh povie, *vysloví slovo* a tým samým sa stane to, čo On povie. „*Lebo on povedal a stalo sa, on prikázal a povstalo*“ (Ž 33,9). Božie slovo je *mocné*, je *všemohúce*. Nikde niet ani stopy toho, že by splnenie Božieho príkazu Boha stálo nejakú námahu, že by musel prekonávať nejaký *odpor hmoty*, že by tvoril z nejakého materiálu. Všetko, hmota sama vďačí za svoju existenciu len všemohúcemu prikazujúcemu a tvorivému slovu Božiemu. A toto slovo, ktoré všetko *stvorilo* aj všetko *udržiuje*. „*Nielen chlebom žije človek, ale každým slovom, ktoré vychádza z úst Božích*“ (Mt 4,4). [9] Jedinečnú

zvrchovanosť Boha nad všetkým možno sotva vymedziť zreteľnejšie než tým, že *pri stvorení* nehovoril imperatívne v obsahovom zmysle, že nerozkazoval niekomu druhému, kto by tu stál vedľa neho či proti nemu a teda neprípúšťal možnosť, že tu bol niekto pred Bohom, že nepútal slovom, nezariekaval, ale hovoril takpovediac *indikatívne*, to znamená povedal si: Buď svetlo a bolo svetlo. Božie *m – r* – hovorenie tu pripomína viac *vnútorné uvažovanie a pranie* ako navonok vyslovený príkaz. Boh tu *vyslovuje* svoje myšlienky. Nejde ani o plodenie ani o premáhanie ničoty bojom, ale nejde ani o čarovanie, zariekavanie a prikazovanie. Boh si svet *praje* a svet Božie stvorenie *je tu*. Nie je potrebné žiadne krčovité podmaňovanie bojujúceho chaosu a moralizovanie, žiadne zákonnícke „Musíš“, ale ide o *voľné rozvažovanie a slobodné pranie* zvrchovanej *Božej lásky*, ktoré stojí na počiatku bytia celého kozmu aj každého z nás. [10] Hebrejská Biblia *začína* správou *o stvorení*. Hebrejské sloveso *bárá* je špecifický teologický pojem, pretože má ako subjekt *len Boha* (C. Wesmann). Spojenie medzi *stvorením* a *počiatkom* (*berešit bárá* – Gn 1,1). Nie je len asociačné, ale ide o výraz podstatnej súvislosti. Stvorenie znamená vždy *počiatok* a počiatok je vyhlásením *stvorenia*. Veľmi dobre to pochopil Druhý Izaiáš (Iz 40nn). Stvorenie je podľa tohto exilného mysliteľa niečo *celkom nové*, čo tu ešte nebolo a čo Boh prekvapujúcim, dalo by sa povedať až šokujúcim spôsobom vytvára v konkrétnych *dejínach* svojho ľudu, v priestore *svetových dejín*, v tajomnom dianí *celého kozmu*. Ide o celkom *nové veci* (hebr. *chadúšót*) a toto nové je totožné s *budúcim* (Iz 41,21-29, zvl. v. 22). Objavuje sa niečo *bezkontinuitného*, niečo, čo „počiatkuje“, niečo bezanalogické, niečo čo radikálne končí so starým, akokoľvek za dobré sme to považovali. Zjavuje sa to, čo vymaňuje z úzkosti, z uzavretia do „daného stavu“, z existovania, ktoré nedokáže *vyjsť samo zo seba a vykročiť k Pravde*. Nejaké „urobenie niečoho z ničoho“ tu nehrá žiadnu podstatnú rolu. Je to teda len špekulatívne domyslenie biologicko-materiálnych dôsledkov stvorenia ako *prevratnej duchovnej udalosti*. Zmyslom toho, že Boh stvoril *pred* človekom celú zem a celé nebo je *oslobodzujúcou zvesťou* o tom, že celý vesmír je stvorený, to znamená *pripravený*, aby mohol nastúpiť na cestu radostnej pravdy. [11] Myšlienka stvorenia zahrňuje radikálne *rozlíšenie* medzi Stvoriteľom a stvoreným a zároveň aj transcenciu Stvoriteľa. Len hebrejská tradícia stavia stvorenie skutočnosti tak energicky. A len ona rozhodne vyhlasuje skvelosť skutočnosti zmyslového sveta a tvorstva slovami „Veľmi dobré“. [12]

Prorocké Slovo

V Biblii sa hovorí o Božom slove, ktoré zaznelo *prorokom* (Iz 2,1; Jer 2,1; Ez 1,1). Inokedy čítame, že Amos slovo Božie *videl* (Am 1,1), inokedy o *prorockých videniach* (Iz 6,1; Ez 1,1) a ešte inokedy čítame prorocké výroky uvedené formulou „*Toto hovorí Pán*“ (Am 1,6.9.11). Všade tu ide o určité *výroky*, určité *zvesti*, o ktorých proroci majú *istotu*, že nie sú to len ich vlastné myšlienky, ale že sú to Božie odkazy, ktoré proroci tu oznamujú. *Slovo Božie* je tu názvom pre to, čo nazývame *Božie zjavenie* a to zjavenie presné, slovne formulované. Slovo Božie tu označuje *Božie prehovorenie* a to prehovorenie v určitej chvíli a situácii a skrze určitých prostredníkov, *prorokov*. Toto Božie slovo sa podľa ponímania prorokov zreteľne *odlišovalo* od ich ostatného myslenia a hovorenia. A bolo aj *formálne* od ostatného prehovorenia prorokov *odlíšené*. Toto „slovo Božie“ tvorí jadro, nosnú kostru prorockých spisov. [13]

Apoštolské slovo

Ešte iné použitie výrazu „*slovo Božie*“ nachádzame v Novom zákone, keď sa hovorí o *apoštolskej zvesti*, ktorá založila a udržiava cirkev. Apoštoli chcú byť plní *modlitby a služby* slova (Sk 6,4). A keď ich zvestovanie má úspech nie je to úspech ľudskej reči, ale je to *slovo Božie*, ktoré rastie a vzmáha sa (Sk 6,7; 12,24). Je výslovne povedané, že zvestovanie apoštolov je *hovorením Božieho slova* (Sk 13,46; 17,11). V Prvom liste Petra (1Pt 1,25) výslovne sa

píše, že to *slovo Božie*, ktoré zostáva na veky, o ktorom hovorí starozákonný prorok, je *totožné* s tým slovom, ktoré bolo zvestované „vám“, to znamená kresťanskému spoločenstvu. A zvlášť zaujímavé miesto sa nachádza v Prvom liste Solúnčanom (1Sol 2,13). Tu je jasne vyslovené zvláštne napätie medzi tou skutočnosťou, že toto slovo hovorili apoštoli. Teda ľudia z mäsa a krvi a že ono predsa len nebolo prijaté len ako slovo ľudské, ale ako slovo Božie a to právom, lebo ono slovom Božím je. [14]

Slovo sa stalo telom

V Prológu Jánovho evanjelia čítame *o večnom Slove*, skrze ktoré bolo všetko stvorené, teda *o všemohúcom Slove*, o ktorom sa dozvedáme z prvej strany Biblie. V Jánovom evanjeliu sa dozvedáme, že toto Slovo nebol len Boží výrok, ale že toto Slovo bolo na počiatku *u Boha* a dokonca, že bolo samo *Boh*. Slovo tu je zvláštnym spôsobom *Božieho bytia*, nielen jeho výrokom a príkazom. Je nutné pripomenúť, že tá skutočnosť, ktorá sa v Prológu Jánovho evanjelia a tiež v 1Jn 1,1; Zjv 19,13; Lk 1,2 nazýva *Slovom* sa inde a častejšie v Novom zákone nazýva *Synom* (Jn 1,34; 3,16). Je tu mienený *večný Syn Boží*, pravý Syn Boží, nielen titul vynikajúceho človeka. Je tu mienený Syn Boží, ktorý je druhou osobou trojjediného Boha. A tento večný Syn Boží, toto Slovo sa stalo *telom* (Jn 1,14). Slovo sa stalo *človekom*. To je *ústredná zvesť* Biblie, je to jadro toho, čo Biblia mieni *slovom Božím*. Božie slovo vtelené, *Ježiš Kristus*, náš Pán. [15]

BIBLIA SA BOŽÍM SLOVOM STÁVA

Biblia slovom Božím *sama o sebe* nie je. Stáva sa ním, keď *Boh* v Duchu svätom skrze ňu *prehovorí*. Stred našej pozornosti a nádeje má byť *hovoriaci Boh*. Hovorí v Biblii a nie niekde inde a to preto, že v Biblii sú pred nami *prvotní, základní svedkovia*. Ale hovorí *On*, kde a kedy *On* chce, alebo Biblia mlčí. Je vždy nesprávne, keď si ľudia myslia, že tento odkaz a toto očakávanie na *slobodnú milosť* a slobodu Božiu nestačí, že je nutné si Božiu prítomnosť nejako „zaistiť“ a nejako znázorniť, nejako sa zmocniť ľudsky prístupného kľúča k nej. Tu sa človek stavia vedľa Boha a chce byť aj nad Ním. To sa deje vtedy, keď sa celá pozornosť sústreďuje na *Bibliu samu* o sebe. Keď náš zrak stále a vytrvale neprenikne *skrze* Bibliu, nie okolo nej, ale skrze ňu k jej *Pánovi*, tam je vždy nebezpečie, že nám unikne to najpodstatnejšie, *Boh* a jeho slovo: „*Nejde teda vlastne o učenie 'o Biblii', ale o učenie o hovoriacom Bohu (...)* o poukázanie na *milostivého Boha*, ktorý *prehovoril k biblickým svedkom* a *skrze ich svedectvo chce prehovoriť aj k nám*.“ [16]

LITERATÚRA

- [1] SOUČEK, J. B., *Slovo-člověk-svět*. Praha: Kalich 1982, s. 7. ISBN nemá.
- [2] VON ALLMEN, J. J. (a kol.), *Biblický slovník*. Praha: Kalich 1987, s. 234. ISBN nemá.
- [3] NOVOTNÝ, A., *Biblický slovník*. Praha: Kalich 1956, s. 905. ISBN nemá.
- [4] VON ALLMEN, J. J. (a kol.), *Biblický slovník*. Praha: Kalich 1987, s. 234-235. ISBN nemá.
- [5] MISKOTTE, K. H., *Biblická abeceda*. Heřšpice: EMAN 1996, s. 112-117. ISBN 80-901-854-1-X.
- [6] BALABÁN, M., *Hebrejské člověkosloví*. Praha: Herrmann & synové 1996, s. 103-104. ISBN nemá.
- [7] BALABÁN, M., TYDLITÁTOVÁ, V., *Tázání po budoucím*. Praha: Herrmann & synové 1998, s. 22-23. ISBN nemá.

- [8] BALABÁN, M., *Kvete li vinný kmen*. Praha: Kalich 2002, s. 112-113. ISBN 80-7017-829-9.
- [9] SOUČEK, J. B., *Slovo-člověk-svět*. Praha: Kalich 1982, s. 7. ISBN nemá.
- [10] HELLER, J., *Hlubinné vrty. Rozbory biblických statí a pojmů*. Praha: Kalich 2008. s. 129. ISBN 978-80-7017-083-3.
- [11] BALABÁN, M., TYDLITÁTOVÁ, V., *Tázání po budoucím*. Praha: Herrmann & synové 1998, s. 60-62. ISBN nemá.
- [12] TRESMONTANT, C., *Bible a antická tradice*. Praha: Vyšehrad 1970, s. 15. ISBN 80-7021-270-5.
- [13] SOUČEK, J. B., *Slovo-člověk-svět*. Praha: Kalich 1982, s. 8. ISBN nemá.
- [14] Tamže, s. 8-9.
- [15] Tamže, s. 9-10.
- [16] Tamže, s. 20-21.